

33222

G O T L A N D

Fide

Dialekt- och folkminnesarkivet

Uppsala

2/4 1982
26/11 "

H J O R T E R, Josef, 1982

Svar på ULMA:s frågelista M 25
Jaktens och fiskets betydelse för
hushållningen

8 bl 4:o

33222

9

M 25 Faktens och fiskets betydelse

Fakten gav nog inte så mycket men bidrog med litet färskt då och då. Skyttar tyckte det var ett nöje för dem men när det var djupa snö var det nog ej så lätt att tasig fram ibland lång väg över otändig mark.

Fisket var mycket betydande för dem sum kunde åtminstone skaffa häusfisken.

fisk eller fisken de var strömming såsum såg kallades för sed eller sedi.

Det var den sort eller vara sum var mest av mest vanlig. Dem andra fiskar kallades vid sit namn som ål, gädda, flundra och så vidare. Särskilt mycket med fiske var det under och efter första världskriget. Folk behövde ju mat å inga pengar inga barnbidrag inga pensioner. De var den vackraste syn på sommarkvällar när fiskbåtar gick äut på rad efter sig. Det var konstigt att

J.H.

ULMA 33222. Josef Hjortter. 1982
 GOTL. FIDE
 Frgl M 25

10) De gick söderut förbi oss det var väl mer fisk åt det hållet.

På mårnar om det blivit något skulle de bainäsarv äfter gani blitt uppburna från båtar. Då var de arbete vid stranden och inte som nu sommarfirande. Sen var de da kaim u skärtill u käppä u så kok kruppkauäd tau staur var just lagum till midag u så da sånt smörberö till som int finnes idag jag har frågat många äldre men de svarta surberödet tyx vara helt borta vid dagens mat. Hur vi då kund leva sum int hade något annat. De var ju vanligt i alla gårdar som jag viste då men nu är det annat. Till kvällsmat hade vi riststekt ströming och syltig grädd dyppt. Hela vintern var de fisk till mat något färsk fisk blev även vintertid sik på hösten och gäda på vinter och något torsk på hösten id var på somaren.

ULMA 33222. Josef Hjorter. 1982
GOTL. FIDE
Frq1 M 25

J. H.

Svar till frågelista N 25.

Jaktens och fiskets betydelse för
hushållningen.

Fisket var för mig far under och efter
första världskriget mer viktigt än
jordbruk. Vi försökte hela året att fånga
fisk alla gamla skulle leva då utan någon
pension. Barnbidrag de hade ingen hört
talasom. Det stora och för de flesta då
var att på eftersommaren skaffa
hämfisken. Flera kungjorda halvtunn-
nor med läktapp nära, skulle varje
höst vara fullsaltade med först, därefter
lagd mycket väl, strömning, sörpen
Därtill häst några halvtunnor med
salt torsk. De barn som kom till då sades
det di var bär torsk. För på bordet var
det varje dag torsk, u självklart fisk
så kallades strömning som man hade
mäst av och tyckte var gott man var
ju tvungen att äta vad som fanns.

ULMA 33222. Josef Hjorter. 1982
GOTL. FIDE
Frågt M 25

J.H.

2)

Lörpning av fisk eller ströming
de går di int nå. Köpar man fisk eller
sill så kan de vara helt okäppade och
bara saltade utan att först några dagar
ligg röryna fören de tas ur den lagen
u läggs ordentligt varovais så de blir väl-
packat med salt imellan

Fisk tunnar skud int stå pa jamn
gälvä autän di sto pa an lämpliar stain
kalkstain eller an lagum sletar grastain
Di skud var så upp fran gälvä så man
kund fa ätt kär undar um man
behövd taör läktappun för u lätt de
rinnä av an lävä um de had blitt för
mik läkä. Fa de var a bestöir me allting
U så blai de da täiden för räus sättning
iblant kund de blai bra me ät som såldes
till uypköpare som kom me fartöig u
lor för ä kum så när land som möjligt
När de blai stilla höstkvällar da skud man
sätt nät för att mest få sik som är engod
fiske

F.H.

ULMA 33222. Josef Hjorter. 1982
GOTL. FIDE
Frg1 M 25

3) När de blai äut på ladingen u äisän
 skud till u ga da var vör när på de
 äisbelagdä strandi där äutför vör sätt
 någ gamla råusar u så sän nät som
 vör skud när u äut äi svart sjön u dra
 halv tre på svart mäggen u först
 till gå i tjäck prästdimma på dändig
 mark me sten, vattenkul, äisänbuskar
 u allt besvärlit fören vi äntliän kom
 till sjön ä så sän i båt ä ut ä dra
 näti me bärhändar vatnä av de vät
 nättjänar när ja drog upp dem frös
 vatnä på mina händer att ja int
 svimmade och föll i sjön var ett under
 de var jäså hämskt! Fisk blev det då mest
 stora gäddar som såg livsfarlia ut när
 de gapade me sina stora tänder

När di var så stora och gamla var de
 nog litä träiga men de blev ju mat av
 färsk fisk allt annat på vintern var ju
 salt eller tärkak. Vi tyckte att läkfisk var
 bäst.

744

ULMA 33222. Josef Hjorter. 1982
 GOTL. FIDE
 Frgl M 25

4) Fakten gav ej så bra det var någon hare. Eskorre ansågs äi ätbar, äts alldrig så även marvar fiskmåsar. Men annan sjöfågel var ätbar om den tillagades på vist rätt rätt förr var svan lovgiven Det har talats om att den är så många nu så den kanske blir fri igen

På eftersommaren var det andfåglar med mera som var god mat

På våren var det goaste me alla villfågelägg. Nu har folk se så bra så de behöver ej ränna u lait ägg sum di för nödskuld gård förr.

Det var då ännu i min barndom gottom villdfågelägg att folk plöckade till nödvändig mat gjorde ingenting de flästa foglar värpar um um di bläir ödna. Men nå jär de mang gangar vär me all giftar bad pa land u äi sjöan sånt där sum tar läiv av allt livnäs. Tillome sägar di att kántar dāiräut. Di var förr a plägå för
 fiskrar

77

ULMA 33222. Josef Hjortar. 1982
 GOTL. FIDE
 Frq1 M 25

När de var andjakt da gärdes a sköila
 när bai gylvat så man int söntas ätter
 man had läktänt vätrrar äi vatträ va lagum
 håll så man kund träffa daim som flaug
 däit till vätrrar. De gav int någ väidara
 men de blai ända någä.

Så i sin enfald och fattigdom försökte
 folk försörja sig så gott det gick.

Det var inte en sön välfärd förr
 som det är nu. Om de bara nu kan fort-
 sätta. Alla höga kullturar förr har ju sam-
 lat och andra lägre folk har kommit och
 fördrivit dem som gjort det så bra och
 ätråvärt av andra invandrare som
 roffat åt sig allt vad andra med svett
 och möda skapat och ställt iordning

Det sägs ju, en har anlagt en vingård
 men andra kommer och äter des frukt!.

Nu förtiden köper folk fisk och annat
 det är mycket dyrt men folk har pengar
 till allt. Förre då arbetade folk så de

J. H.

ULMA 33222. Josef Hjortter. 1982
 GOTL. FIDE
 Frq1 M 25

blev trötta men nu lekar de så
di kan bli trötta. Allt har sin tid
säger Salomo.

Fiske var möjligt för oss att överleva
men inte mer. Det tog så lång tid med
redskap som skulle göras och ständigt
underhålla. Näten blev ibland fulla av
mossa & släke så fick man stå och
glocka hur svinkalt det än var det tog
lång tid ibland hela dagar.

Lax fiskad vi ej med nymodiga
redskap. Det kunde bli någon liten
ibland i rysja eller på nät. Köttet var
lite rödaktig. Vid midsommar ett
år var jag ute på Storsuderet där det
var bond bryllaup. Där blev vi bjud-
na lax flera gågar om så man blev
så pack mätt. Så vist finnas det
mycket god mat även i sjön om man
har kunskap och tillfälle samt tid &
redskap för fångst.

7.76

ULMA 33222. Josef Hjorter. 1982
GOTL. FIDE
Frq1 M 25